

TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA O'QITISH METODIKASINI AHAMIYATI

Hafizova Nafisa Xonnazarovna

Navoiy viloyati Xatirchi tumani 4-umumumta'lim maktabining
fizika fani o'qituvchisi

Mirzaeva Nigora Xamidovna

Navoiy viloyati Xatirchi tumani 4-umumumta'lim maktabining
rus tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqoladamizda ta'lim sifatini oshirishda o'qitish metodikasining ahamiyati, o'qitish metodikasining asosiy usullari to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: metod, ta'lim, amaliy o'qitish, vizual vositalar, faoliyat, tarbiya.

Hozirgi kunda ta'lim muassasalarining o'quv amaliyotida hukm surayotgan olingan bilimlarni takror ishlab chiqarish nuqtai nazaridan o'qitishni tashkil etish doimiy ravishda mutaxassisni tarkibni tashkil etuvchi bilimlarni eslab qolishga tayyorlashni kamaytiradigan metodikaga intilmoqda. Bunday uslub nafaqat tayyor bilimlarni o'zlashtiribgina qolmay, balki uni ijodiy qayta ishlashga qodir bo'lgan shaxsni rivojlantirishga yomon yo'naltirilgan.

Ta'lim jarayonining bunday tashkil etilishi bilan o'quvchining faoliyati, ya'ni, aslida ta'lim faoliyati intizom bilimlarini o'zlashtirish jarayoniga qisqartiriladi. Darhaqiqat, o'quv faoliyatini aniq soddalashtirish, uni talabning o'rganilayotgan fanlar bo'yicha tayyor bilim olishiga qisqartirish mavjud.

Metod (yun. "metodos" — bilish yoki tadqiqot yo'li, nazariya, ta'limot) — voqelikni amaliy va nazariy egallash, o'zlashtirish, o'rganish, bilish uchun yo'lyo'riklar, usullar majmuasi, falsafiy bilimlarni yaratish va asoslash usuli.

O‘qitish usuli o‘qituvchi va o‘quvchilarning tartibli o‘zaro bog‘langan faoliyati usulini, o‘quv jarayonida ta’lim, tarbiya va rivojlanish muammolarini hal qilishga qaratilgan faoliyat deb ataladi. Ular ta’lim jarayonining eng muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Tegishli faoliyat usullarisiz o‘qitishning maqsad va vazifalarini amalga oshirish, o‘quvchilar tomonidan o‘quv materialining ma’lum mazmunini o‘zlashtirishiga erishish mumkin emas. O‘qitish usullarini uchta asosiy guruhni ajratish mumkin :

1) ta’limni tashkil etish va amalga oshirish usullari kognitiv faoliyat; 2) ta’lim faoliyatini rag‘batlantirish va rag‘batlantirish usullari;

3) o‘quv va kognitiv faoliyat samaradorligini nazorat qilish va o‘z-o‘zini nazorat qilish usullari. Shu o‘rinda ular ham o‘z navbatida bir qancha kichik guruhlariga bo‘linadi.

O‘quv faoliyatini uzatish va idrok etish manbasiga ko‘ra:

- og‘zaki
- Vizual
- Amaliy.

Axborotni uzatish va idrok etish mantiqiga ko‘ra:

- Induktiv
- Deduktiv.

Fikrning mustaqillik darajasiga ko‘ra :

- Reproduktiv
- Muammo-qidiruv.

Tarbiyaviy ishlarni boshqarish darajasiga ko‘ra:

- O‘qituvchi rahbarligida
- Talabalarning mustaqil ishi.

Taklif etilayotgan o‘qitish usullari nisbatan yaxlitdir, chunki u faoliyatning barcha asosiy tarkibiy elementlarini (uni tashkil etish, rag‘batlantirish va nazorat qilish) hisobga oladi. U kognitiv faoliyatning idrok etish, tushunish va amaliy qo‘llash kabi jihatlarini yaxlit tarzda taqdim etadi.

O'qitishning individual usullarining xususiyatlariga o'tishdan oldin shuni ta'kidlash kerakki, har bir uslubni uslubiy texnikalar majmuasidan iborat deb tasavvur qilish mumkin. Shu asosda ba'zan metodlar o'quv muammolarini hal qilishni ta'minlaydigan uslubiy usullar majmuasi sifatida belgilanadi.

Og'zaki ta'lim usullari

Og'zaki o'qitish usullari hikoya, ma'ruza, suhbat va hokazolarni o'z ichiga oladi. Ularni tushuntirish jarayonida o'qituvchi o'quv materialini so'z orqali yo'lga qo'yadi va tushuntiradi, o'quvchilar esa tinglash, yodlash va tushunish orqali faol idrok etadilar va o'zlashtiradilar.

Hikoya. Ushbu o'qitish usuli o'quv materialini tinglovchilarga savollar bilan to'xtatilmagan holda og'zaki bayon qilishni o'z ichiga oladi. Bu usul o'quv materialini tinglovchilarga savollar bilan to'xtatilmagan holda og'zaki bayon qilishni o'z ichiga oladi.

Hikoyaning bir nechta turlari mavjud - hikoya-kirish, hikoya-ekspozitsiya, hikoya-xulosa. Birinchisining maqsadi - o'quvchilarni yangi o'quv materialini idrok etishga tayyorlash, uni boshqa usullar bilan, masalan, suhbat orqali amalga oshirish mumkin. Hikoyaning bu turi nisbiy qisqalik, yorqinlik, taqdimotning emotsionalligi bilan ajralib turadi, bu yangi mavzuga qiziqish uyg'otish, uni faol o'zlashtirish zarurligini uyg'otish imkonini beradi. Bunday hikoya davomida talabalar faoliyatining vazifalari ochiq shaklda bayon qilinadi.

O'qitishning amaliy usullari. Amaliy o'qitish usullari stajyorlarning turli xil faoliyatining juda keng doirasini qamrab oladi. Amaliy o'qitish usullaridan foydalanishda quyidagi usullar qo'llaniladi: vazifani qo'yish, uning bajarilishini rejalashtirish, operativ rag'batlantirish, tartibga solish va nazorat qilish, amaliy ish natijalarini tahlil qilish, kamchiliklarning sabablarini aniqlash, maqsadga to'liq erishish uchun o'qitishni tuzatish.

Amaliy o'qitish usullaridan foydalanishda quyidagi usullar qo'llaniladi: vazifani qo'yish, uning bajarilishini rejalashtirish, operativ rag'batlantirish, tartibga solish va nazorat qilish, amaliy ish natijalarini tahlil qilish, kamchiliklarning sabablarini aniqlash, maqsadga to'liq erishish uchun o'qitishni tuzatish. .Amaliy

o'qitish usullariga yozma mashqlar kiradi, bunda mashq davomida talaba olgan bilimlarini amalda qo'llaydi.

Amaliy usullarga, shuningdek, tinglovchilar tomonidan ovoz yozish, ovozni qayta tiklash uskunalari bilan bajariladigan mashqlar kiradi, bunga kompyuterlar ham kiradi.

Induktiv va deduktiv o'qitish usullari. Induktiv va deduktiv o'qitish usullari metodlarning o'ta muhim xususiyatini - o'quv materialini mazmuni harakatining mantiqiylikini ochib berish qobiliyatini tavsiflaydi. Induktiv va deduktiv usullardan foydalanish o'rganilayotgan mavzu mazmunini ochish uchun ma'lum bir mantiqni tanlashni anglatadi - xususiydan umumiyga va umumiydan xususiyga.

Reproduktiv va muammoli o'qitish usullari. O'qitishning reproduktiv va muammoli-izlash usullari, eng avvalo, o'quvchilarning yangi tushunchalar, hodisalar va qonuniyatlarni bilishdagi ijodiy faollik darajasini baholash asosida alohida ajratiladi.

Xulosa qilib aytganda, o'quv faoliyatining o'ziga qiziqishning asosiy manbai, birinchi navbatda, uning mazmunidir. Mazmun ayniqsa kuchli rag'batlantiruvchi ta'sirga ega bo'lishi uchun u ta'lim tamoyillarida (ilmiy xarakterga ega bo'lishi, hayot bilan bog'liqligi, tizimli va izchil, har tomonlama tarbiyaviy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi ta'sir) shakllantirilgan bir qator talablarga javob berishi kerak. Biroq, ta'lim mazmunining rag'batlantiruvchi ta'sirini oshirishga qaratilgan ba'zi maxsus texnikalar mavjud. Ular, birinchi navbatda, yangilik, dolzarflik holatini yaratish, mazmuni fan va texnikaning eng muhim kashfiyotlariga, ijtimoiy-siyosiy ichki va xalqaro hayot hodisalariga yaqinlashtirishni o'z ichiga oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Komilova, N. (2022). GENDERED LEXICON OF ENGLISH LANGUAGE. *Science and innovation*, 1(B4), 192-194.
2. Do'smatov, D. qizi Shodiyeva, GN (2022, May). *O 'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA SO 'ZLARNI TURKUMLARGA AJRATISH.*

3. Sotvoldiyevna, U. D. (2022). Political Euphemisms in English and Uzbek Languages (A Comparative Analysis). *Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching*, 9, 92-96.
4. Satvoldievna, U. D. (2021). Axiological Characteristics Of English, Uzbek And Russian Phraseological Units. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 3(06), 40-45.
5. Satvoldievna, U. D. (2021). Axiological Characteristics Of English, Uzbek And Russian Phraseological Units. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 3(06), 40-45.
6. qizi Shodieva, G. N., & Dusmatov, H. H. (2022, July). RINCPLES OF DIVISION OF WORD CATAGORIES IN UZBEK LANGUAGE. In *INTERNATIONAL CONFERENCES ON LEARNING AND TEACHING* (Vol. 1, No. 11, pp. 38-43).
7. Shodiyeva, G. N. K., & Dustmatov, H. (2022). CLASSIFICATION OF WORDS IN UZBEK AND ENGLISH: IN THE EXAMPLE OF VERBS. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(4), 234-237.
8. Abdilkadimovna, K. N. (2022). THEORETICAL ANALYSIS OF GENDER RELATED WORDS IN ENGLISH LANGUAGE. YOUTH, SCIENCE, EDUCATION: TOPICAL ISSUES, ACHIEVEMENTS AND INNOVATIONS, 1(2), 179-182.
9. Tukhtaeva, K., & Razzakova, N. (2021). The role of cognitive linguistic approach in implementing idioms into english language teaching process. *SOUTH ASIAN JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT RESEARCH*, 11(6), 10-17.
10. Tukhtaeva, K., & Khasanova, G. (2021). Teaching idioms with a color component reflecting a person’s internal world. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(6), 162-169.